

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Van Yüzüncü Yıl University
The Journal of Social Sciences Institute
Yıl / Year: 2021 - Sayı / Issue: 53
Sayfa/Page: 113-136
ISSN: 1302-6879

Fuzûlî ve Yaman Dede'nin Şiirlerinde Hazreti Muhammed Övgüsü The Praise to the Prophet Muhammad in the Poems of Fuzûlî and Yaman Dede

• Sabri BALTA*

*Dr. Öğr. Üyesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Dilbilimi Bölümü, Van/ Türkiye.
Asst. Prof., Van Yüzüncü Yıl University, Faculty of Letters, Department of Linguistics, Van / Turkey
sabri55balta@hotmail.com
ORCID: 0000-0002-7357-0560

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type:
Araştırma Makalesi/ Research Article
Geliş Tarihi / Date Received:
03/05/2021
Kabul Tarihi / Date Accepted:
01/07/2021
Yayın Tarihi / Date Published:
30/09/2021

Atf: Balta, S. (2021). Fuzûlî ve Yaman Dede'nin Şiirlerinde Hazreti Muhammed Övgüsü. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 53, 113-136.

Citation: Balta, S. (2021). *The Praise to the Prophet Muhammad in the Poems of Fuzûlî and Yaman Dede*. *Van Yüzüncü Yıl University the Journal of Social Sciences Institute*, 53, 113-136.

Öz

Klasik Türk şiirinde geçmişten günümüze çok sayıda şair Hz. Muhammed hakkında övgü dolu şiirler yazmışlardır. Yazdıkları şiirlerde Hz. Muhammed'e olan sevgilerini, özlemlerini ve duygularını mısralara dökmüşlerdir. 15. yüzyıl sonları ile 16. yüzyıl başlarında yaşamış olan Fuzûlî (?-1556) bu şairlerinden birisidir. Klasik Türk şiirleri arasında onun Hz. Muhammed'e deruni sevgisini sunduğu “Su Kasidesi” çok meşhur olmuştur. Fuzuli, şiirinde su'yu bir motif olarak kullanarak, akıcı bir üslupla Hz. Muhammed'in üstün niteliklerini dile getirmiştir. Şiiri, söz güzelliği, anlatım ve manâ derinliği bakımından zirve örneklerle doludur. Bununla birlikte, yakın dönem Türk şiirinin aşk şairlerinden olan ve “Yamandı Molla” lakabıyla anılan Yaman Dede (Mehmed Abdülkadir Keçeoğlu 1887-1962) de, Hz. Muhammed'e derin sevgi besleyen şairlerdendir. O, gönlüne düşen Hz. Muhammed sevgisinden dolayı “Yanar Dede” olarak anılmaktadır. O'nun “Dahilek Yâ Rasulallah” na'ti, yakın dönem klasik Türk edebiyatında peygamber sevgisini anlatan na'tlerden biridir. O, şiirinde Hz. Muhammed sevgisini hal diliyle ifade etmiştir. Bu çalışmamızda Fuzûlî'nin “Su Kasidesi” ve Yaman Dede'nin “Dahilek Yâ Rasulallah” şiirlerinde iki şairin Hz. Muhammed'e bakış tarzları, sevgileri, övgüleri ve onun vasıflarını anlatış üslupları incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Fuzûlî, Yaman Dede, na't, Hz. Muhammed.

Abstract

In classical Turkish poetry, many poets from past to present have written praiseworthy poems about the prophet Muhammad. In the poems they wrote, they expressed their love, longing and feelings for the Prophet Muhammad into verses. Fuzûlî, who lived between the fifteenth and sixteenth centuries, is one of these love poets. Among the classical Turkish poems, his "Su Eulogy", in which he expressed his deepest love for the Prophet Muhammad, is very famous. By using water as a motif, in a very sincere and fluent style, he praised the Prophet Muhammad's superior qualities. His poetry is full of examples in terms of beauty of words, expression and depth of meaning. On the other hand, Yaman Dede (Mehmed Abdulkadir Keçeoğlu 1887-1962), known as "Yamandı Molla", one of the love poets of the recent Turkish poetry, is also one of the poets who have a deep love for the Prophet Muhammad. He is known as "Yanar Dede" because of his love for the prophet Muhammad. His na't entitled "Dahilek Ya Rasulallah" is one of the na'ts describing the love of the Prophet Muhammad in recent classical Turkish literature. In this article, these two poets' perspectives on the Prophet Muhammad, their love, praise and the way of expressing his qualities in Fuzuli's "Su Eulogy" and Yaman Dede's "Dahilek Yâ Rasulallah" poems were examined.

Keywords: Fuzûlî, Yaman Dede, poem, Prophet Muhammad.

Giriş

Bir kelâm hâdisesi olan şiir, tarihteki hâdiselerin cereyanına çoğu kez yön vermiştir. Hz. Muhammed'in (sav) dünyaya gelişi zamanında da revaçta olan şiir, günlük hayatın bir parçasıdır. Hz. Muhammed (sav) henüz beş-altı yaşlarındaiken bizzat anneleri Hz. Amine tarafından "Rüyalarımda gördüğüm gerçek... Oğlum, sen insanlığa gönderilecek Peygambersin!" mısralarıyla övülmüştür (Demirbağ, 1991: 7). O zamandan beri bir övgü ifadesi olarak kullanılan na't, klasik Türk edebiyatı içinde de Hz. Muhammed'e (sav) ilişkin en çok eser verilen türlerden biri olmuştur. Na't, Türk edebiyatında sadece şiirin konusu olmamış, müelliflerin içindeki sevginin tezahürü olarak da anlaşılmıştır (Atik, 2018: 161). Türk-İslam edebiyatı içerisinde Hz. Muhammed'e (sav) ithafen pek çok övgü şiiri yazılmıştır. O (sav), yaşamış olduğu asr-ı saadet döneminden günümüze kadar İslam şairleri tarafından hiç bitmeyen bir aşk ve vecd içerisinde övülmüştür. Asr-ı Saâdet döneminde Hassan bin Sâbit ve Kâab ibni Züheyr Hz. Muhammed'e (sav) olan övgülerinden dolayı bizzat Hz. Peygamber'in (sav) iltifatlarına nail olmuşlardır (Akar, 2017: 7). Hatta Hz. Muhammed (sav), sadece Müslüman şairler tarafından değil, Batı düşüncesini ve edebiyatını temsil eden George Bernard Shaw, Puşkin, Rilke, Lamartine (Demirbağ, 1991: 15-16), Goethe gibi büyük şairler tarafından da övülmüştür (Mommsen, 2012: 59).

Klasik şiirimizin tartışılmaz en büyük şairlerinden biri olan Fuzûlî (Yeşilyurt, 2019: 1; Taşkesenlioğlu, 2020: 388) de, Hz. Muhammed'i (sav) öven şairler arasındadır. Fuzûlî, kaside de maharetini sergilerken (Demirbağ, 2018: 149), Hz. Muhammed'e (sav) olan iştihakından dolayı onun üstün vasıflarını anlattığı (Dilçin, 2000: 145) şaheser niteliğindeki (Karahan, 1996: 244) "Su Kasidesi" şiirinde lirizmin doruklarına çıkarak büyük bir aşkla Hz. Muhammed'e (sav) övgüler dizmiştir. Klasik Türk edebiyatı içerisinde kendisini tesirli bir şekilde hissettiren ve bütün varlığını aşktan alan (Kabaklı, 2016: 131), aşk ve ıstırap şairi Fuzûlî (Cançelik, 2016: 31), İnal'ın de ifade ettiği gibi varlığın hakikatine ancak aşk ile varılacağını düşünmektedir (İnal, 2014: 74). O, şairliğinin yanında döneminin gerektirdiği ilim dallarının da yetkin bir âlim portresi çizerek, şiirin temelini ilime dayanması gerektiğini ifade etmiş (Kabaklı, 2016: 130), bunun yanında sanattaki bilgi ve ustalığını da göstermiştir (Kaplan, 2020: 47-49). Fuzûlî'nin Hz. Muhammed'e (sav) olan derin aşkını ilk kez "Su" motifi üzerinden dile getirmiş olduğu "Su Kasidesi" (Tok, 2006: 145) üzerinde pek çok çalışma yapılmış ve şiir defalarca şerh edilmiştir (Kaplan, 2020: 60). Hayatını "Su Kasidesi" ile özetleyen Fuzûlî (Cançelik, 2016: 31), bir rahmet olan suyu, âlemlere rahmet olarak gönderilen Hz. Muhammed (sav) ile ilişkilendirerek, kendini basit, şartlı ve bileşik yapılu cümlelerle ifade etmiş, su ve su çağrışımı uyandıran sözcüklerle ses ve söz tekrarlarını yerinde ve ustaca kullanıp, hem anlama derinlik kazandırmış, hem de mısraları musıkileştirmiştir (Esin, 2020: 85). Çöl ikliminde suya hasret gönüllerin hararetiyle Hz. Muhammed'e (sav) duyulan özlem "Su Kasidesi'nde" en yüksek seviyede ifadesini bulurken, kasidenin sırf adı bile insana kendi varoluşunun ana unsurlarını hatırlatmaktadır (Yılmaz, 2020).

Yine günümüz aşk ve çile şairlerinden bir Peygamber aşığı olan Yaman Dede'nin şiirlerinde de, Hz. Muhammed (sav) sevgisi ve övgüsü en ileri safhada kendisini göstermiştir. Şiirleri az sayıda olmasına rağmen, güçlü kalemi ve yoğun duygusu ile edebiyat çevresinin dikkatini çekmeyi başaran (Demirci, 2018: 21) Yaman Dede, Mevlânâ Celâleddin Rumî'nin meşhur çağrısının yankı bulduğu bir gönül eridir (Tok, 2014: 59). Mevlânâ'nın *Mesnevi*'sini okuduktan sonra İslam'la şereflenen Yaman Dede, nam-ı diğer Diyamandı, Hz. Peygamber'i (sav) sevmeyi hâl ve kâl diliyle göstermiştir (Oral, 2015: 21). O, Mevlânâ'nın himmetinin zaman ve mekânı aşmış, istidatlı bir gönlü nasıl mayalandırıldığına ilişkin tipik bir örnektir (Küçük, 2010: 1). O, hatıratında Müslüman oluşunu anlatırken, hidayet tohumunun kalbine düşüşünün kendisinde bir infilak oluşturduğunu, derinden sarsıldığını ve o andan itibaren yanmaya başladığını ifade etmiştir. Zira,

Mevlânâ ismi kendisine pek tatlı gelmiştir ve Mevlânâ'nın beyitleri onun iç âlemini derinden kaplamıştır (Özdamar, 2015: 20). Bıraktığı eserler arasında çok meşhur olup (Şahin, 2013: 312), bir şaheser niteliği taşıyan (Demirci, 2018: 34) ve diğer bütün na'atler içerisinde en çok okunan ve seslendirilen manzumlar arasında yer almış olan (Demirci, 2018: 22) na'ti "Dahilek Ya Resûlallah" isimli na'tidir. Na'tinde söylediği "Yandım Ya Resûlallah" ifadesi, Mevlânâ'nın "Hamdim, piştim, yandım." demesinden esinlendiğine işaret etmektedir. Yahya Kemâl Beyatlı da, onun Resûl-i Ekrem'e (sav) duyduğu derin aşkı fark etmiş olmalı ki, ona olan hayranlığını ve onda sezdiği tesirli Müslümanlığını "Yüz sürdü gerçi pâyine çok Müslüman Dede/Mollâyı Rûm görmedi bundan Yaman Dede" dizeleriyle dile getirmiştir. O, Osmanlı tebaasına mensup Rum Ortodoks bir aileden "Diyamandı" olarak geldiği dünyadan Yaman Dede olarak göçmüştür (Yazgıç, 2017: 181).

1. Fuzûlî'nin Su Kasidesi Manzumesi

Saçma ey göz eşkten gönlümdeki odlare su
Kim bu denlü dutuşan odlare kılmaz çâre su

Fuzûlî (Akyüz vd., 1990: 31-33)

Ey göz, gönlümdeki ateşlere gözyaşından su saçma ki bu türlü tutuşan ateşlere (karşı) su çaresizdir. (Demirbağ, 1991: 88)

Şair, gözleriyle bizzat Hz. Muhammed'i (sav) görmemiştir. Bu gözleri bu yüzden ne kadar ağlasa yeridir. Gönlü Hz. Muhammed'e (sav) o kadar hasret içerisindedir ki, bu uğurda gözünden yaşlar akıtmaktadır, ancak bu akıttığı yaşlar dahi bu hasreti dindirmeye kâfi gelmemektedir. Öyle bir aşk yangınıdır ki bu, onun karşısında cehennem ateşini söndürmeye kâdir olan gözyaşı bile âciz kalmaktadır.

Âb-gündür günbed-i devvâr rengi bilmezem
Yâ muhît olmuş gözümden günbed-i devvâra su

Fuzûlî (Akyüz vd., 1990: 31-33)

Bilmem ki (şu) dönen gök kubbe mi su (yun) rengindedir; yoksa gözümden (akan yaşlar) mı dönen gök kubbeyi istilâ etmiştir. (Demirbağ, 1991: 88)

Hasretten gözleri su döken, mütemediyen ağlayan şair, gökyüzünü su renginde görmektedir. Gözlerinden boşalan yaşlar

gökyüzündeki su gibidir. Nasıl ki gözünden akan yaşlar gözlerini istila etmişse, tıpkı gözlerine benzeyen gökyüzü de suyla dolmuştur.

Zevk-ı tığünden aceb yoh olsa gönlüm çâk çâk

Kim mürûr ilen bırağur rahneler divâra su

Fuzûlî (Akyüz vd., 1990: 31-33)

(Senin) kılıç gibi keskin ve müessir nazarının bahşettiği feyiz ve hidâyetin zevkinden gönlüm parça parça (da) olsa (buna) şaşılmaz. (Değil mi) ki su (da durmadan) akarken (sert) duvarda bile çatlaklar meydana getirir. (Demirbağ, 1991: 88)

Şairin gönlü, Hz. Muhammed'in (sav) kılıç gibi keskin ve tesirli bakışlarının bahşetmiş olduğu feyiz ve zevkten o kadar parça parça olmuştur ki, buna şaşmamaktadır. Tıpkı suyun durmadan akarken duvarlarda çatlaklar meydana getirmesi gibi, Hz. Muhammed'in (sav) su gibi bakışları kendisini parça parça etmiştir. Şair, Hz. Muhammed'in (sav) kendisini parça parça eden bakışlarını övmektedir.

Vehm ilen söyler dil-i mecruh peykânun sözün

İhtiyât ilen içer her kimde olsa yara su

Fuzûlî (Akyüz vd., 1990: 31-33)

(Aşkınla) yaralı gönül, (senin, ruha nüfuz eden) ok temreni (gibi keskin ve müessir nazar)ını  ekinererek söyler. Hasta olan (ın) suyu temkinle içmesi (gibi). (Demirbağ, 1991:88)

Şairin gönlü o kadar yaralıdır ki, Hz. Muhammed'in (sav) ok gibi keskin ve tesirli bakışları karşısında kendi gönül yarasını dindirmesi için sözlerini  ekinererek söylemektedir. Nasıl ki ateşler içindeki hasta suyu temkinle azar azar içiyorsa, tıpkı şair de onun gibi Hz. Muhammed'in (sav) ok gibi keskin ve tesirli bakışlarının kendi gönül yarasına yavaş yavaş nüfuz etmesini istemektedir. Şair yine burada Hz. Muhammed'in (sav) ok gibi kirpiklerini övmektedir.

Suya virs n b ğ-b n g l-z r  zahmet  ekmes n

Bir g l açılmaz yüzün tek verse min g l-z ra su

Fuzûlî (Akyüz vd., 1990: 31-33)

Bahçivan g l bahçesini suya versin (ve boşuna) zahmet çekmesin. ( ünkü) bin g l bahçesini sulasa (da artık senin) yüzün gibi bir g l açılmaz. (Demirbağ, 1991: 88)

Bahçıvan gül bahçesini artık suya sele versin. Onu sulamakla boşuna zahmet çekmesin. Bahçıvan değil bir, bin tane dahi gül bahçesini sulasa, o bahçede Senin gibi bir gülün açması mümkün değildir. Şair, Hz. Muhammed'in (sav) yüzünü gülü benzeterek onun mübarek yanağının güzelliğini övmekte ve onun gibi bir güzelliğin asla bir daha cihana gelemeyeceğinin ifade etmektedir.

Ohşadabilmez gubârını muhharir hattuna
Hâme tek bahmakdan inse gözlerine kara su
Fuzûlî (Akyüz vd., 1990: 31-33)

Hattâtın, (sana) bakmaktan, kalem gibi gözlerine kara su (bile) inse, (gayet ince) gubârî (hattı)nı, (senin hüsnünün) nakşına benzetemez. (Demirbağ, 1991: 88)

Sana bakarak, senin yüzündeki tüylerin güzelliğini resmetmeye uğraşan hattat, boşuna uğraşmasın. Bu uğurda hattat kalemini ne kadar oynatırsa oynatsın, hatta bunu yapmaktan gözlerine kara su insin, yine de senin yüzündeki o mübarek tüyleri çizmeye güç yetiremez. Senin yüzündeki tüyler o kadar güzeldir ki, asla tasvir edilemez. Şair, Hz. Muhammed'in (sav) yüzündeki mübarek tüylerini övmektedir.

Ârızın yâdıyla nem-nâk olsa müjgânım n'ola
Zâyî' olmaz gül temennâsıyla vermek hâra su
Fuzûlî (Akyüz vd., 1990: 31-33)

(Gül) yüzünü anmaktan kirpiklerim ıslanırsa ne zararı var? Gül arzûsuyla dikene verilen su boşa gitmez (ki)... (Demirbağ, 1991: 88)

Şair, kendi kirpiklerini dikene benzeterek, sevgilinin gül yüzünü anmaktan dikensi kirpiklerinin ıslandığını, gözünden yaş geldiğini vurgulayarak bu ağlamanın boş yere olmayacağını ve bunun sevgiliye bir kavuşma sebebi olduğunu dile getiriyor. Zira, güle kavuşmak için dikene su verilmesinin zaruri olduğunu ifade ediyor. Gülü yanağı översen, dikensiz gül olmayacağını, dikenin güle su verme sebebi olacağını belirtiyor.

Gam günü etme dil-i bîmârdan tîgun dirîğ
Hayrdur vermek karanu gicede bîmâra su
Fuzûlî (Akyüz vd., 1990: 31-33)

Gam günü kılıç (gibi keskin olan şefâat nazar)ını (bu) hasta gönülden esirgeme. (Zîrâ) karanlık gecede hastaya su vermek hayırdır. (Demirbağ, 1991: 88)

Doktor hastasına hastalığında şefkatle yaşayıp onu nasıl tedavi ederse, tıpkı o da en zor gününde sevgilisinin kendisine tesirli bakışlarıyla bakmasını, kendisine iltifat etmesini ve onu bir nebze olsun gönlünü ferah kılmasını istemektedir. Bunun en zor zamanda hastaya sanki su vermek kadar hayırlı bir şey olduğunu ifade etmektedir.

İste peykânın gönül hecrinde şevkum sâkin it
Susuzem bir kez bu sahrâde menümçün are su

Fuzûlî (Akyüz vd., 1990: 31-33)

Gönül, susamışım, bir kez bu (ayrılık) çöl(ün)de benim için su ara, ayrılık (tan doğan) iştiyakımı teskin et(mek için O'nun) ok temreni (gibi kalbe işleyen müessir nazarının feyiz ve coşkunluğunu) iste. (Demirbağ, 1991: 88)

Şair, gönlüne seslenerek sevgiliden ayrı düştüğü için bir ayrılık çölünde olduğunu, susuz kaldığını, bu ayrılıktan ve susuzluktan kaynaklanan iştiyakını teskin etmek için sevgilinin ok gibi kalbe işleyen tesirli bakışlarının feyzine ve coşkunluğuna ihtiyacı olduğunu ifade etmektedir. Şair burada Hz. Muhammed'in (sav) bakışının feyzinin tesirini ve coşkunluğunu övmektedir.

Men lebün müştâkıyam zühhâd kevser tâlibi
Nitekim meste mey içmek hoş gelür huş-yâre su

Fuzûlî (Akyüz vd., 1990: 31-33)

Ben (senin hak ve hikmet saçan) dudağının hasretindeyim. Zâhidler (ise cennetteki) Kevser'(in) isteklisidir. Mest (olan)a mey içmek, aklı başında olana (da) su içmek hoş geleceği gibi. (Demirbağ, 1991: 89)

Senin hakikati ve hikmeti dile getiren dudakların öyle bir dudak ki, ben onun hasreti içerisindeyim. Ben ondan çıkan hak ve hikmeti arzuluyorum. Zahidler her ne kadar cennetteki Kevser havuzunun peşinde olsalar dahi, ben Kevser'den de geçerek senin mübarek dudağının ve oradan gelecek olan manevi Kevser'in arzusundayım diyerek, sevgilinin mübarek dudağını övmektedir. Bırak ta zahidler

arzularının peşinde olsunlar, benim tek gayem vahdet suyum sensin demektedir.

Ravza-i kûyına her dem durmayup eyler güzâr
Âşık olmuş galibâ ol serv-i hoş-reftâre su
Fuzûlî (Akyüz vd., 1990: 31-33)

Galiba su (O'nun) o hoşça salınan selvi endâmına âşık olmalı ki her ân (ve) durmaksızın (O'nun) bahçesine yönelir. (Demirbağ, 1991: 89)

Şair sevgiliyi hoşça salınan endamlı selviye benzetmiştir. Ona âşıktır. Tıpkı, kendisi gibi su da o sevgiliye âşıktır ve her an durmaksızın o selvinin bulunduğu bahçeye doğru akmaktadır. Zira, selvi susuz olmaz.

Su yolın ol kûydan toprağ olup dutsam gerek
Çün rakîbümdür dahi ol kûya koyman vare su
Fuzûlî (Akyüz vd., 1990: 31-33)

(O'nun bulunduğu) yerin toprağı olup suyun yolunu kesmeliyim. Çünkü su (da benim gibi o sevgiliye âşık olduğu için) rakîbimdir, oraya varmasına izin vermem. (Demirbağ, 1991: 89)

Hem şair, hem de su sevgiliye âşıktır. Şair, suyun sevgiliye olan aşkını kıskanmaktadır. Suyu kendine rakip olarak görmektedir. Fakat şair sevgilinin bulunduğu yerin toprağı olursa, su sevgiliye yaklaşamaz. Şair, sevgiliye kendisinden başka hiçbir varlığın ulaşmasını istememekte, bu uğurda gerekirse kendisini feda edebilmeyi göze almaktadır.

Dest-bûsu ârzûsiyle ger ölsem dostlar
Kûze eylen toprağım sunun anınla yâre su
Fuzûlî (Akyüz vd., 1990: 31-33)

Dostlar, (O'nun) elini öpmek arzûsu ile ölürsem, toprağımdan (bir) testi yapın (ve) suyu o (toprağımdan yapılmış testi) ile sevgiliye sunun. (Hiç değilse toprağım O'nun elini öpmüş olsun). (Demirbağ, 1991: 89)

Şair burada dostlarına seslenerek, sevgilinin mübarek elini öpme arzusunda olduğunu dile getirmektedir. Şayet bu arzuya kavuşmadan

ölürse, bir an bile bu istekten vazgeçmeyeceğini, çürüyen ve toprak olan bedeninden bir testi yapılmasını ve bu testiyle sevgiliye su sunulmasını; şayet sevgili bu testiden su içerse böylece sevgilinin elini öpmüş sayılacağını belirtmektedir.

Serv serkeşlik kılur kumrî niyâzından meger
Dâmenin duta ayağına düşe yalvare su

Fuzûlî (Akyüz vd., 1990: 31-33)

Selvi, kumrunun yakarmasına (karşı, red mânâsına gelen salınmasıyla) dik başlılık ediyor. (Dilerim ki) su, (selvinin) eteğini tutup, ayağına kapanarak yalvarır (da onu yola getirir). (Demirbağ, 1991: 89)

Kumru selviye âşıktır. Ona aşkını arz eder. Ancak selvi dik başlılık etmekte ve kumrunun halinden anlamamaktadır. Ama o halden anlamaz selviyi yola getirmek için su araya girmekte ve selviye yalvarmaktadır. Aynı şekilde şair kendi yalvarması karşısında cevap alamaması durumundan dolayı Hz. Muhammed'in (sav) kendisine şefaatçi olmasını ve onu kurtarmasını dilemektedir.

İçmek ister bülbülün kanın meger bir reng ile
Gül budağının mizâcına gire kurtare su

Fuzûlî (Akyüz vd., 1990: 31-33)

(Kırmızı) gül meğerse bir yolunu bulup, (kızıl rengi ile bülbülü kendine çekerek, dikenini ile de) kanını içmek istiyor. (Dilerim ki) su, gül budağının damarına girsin, (gülün bülbüle tuzak olan rengini açarak onu "beyaz gül" haline getirsin ve böylece) bülbülü kurtarsın. (Demirbağ, 1991: 89)

Kırmızı gül kendisine âşık olan bülbülü türlü hilelerle kendine çekip, dikenini ona batırıp, onun kanını içmek ister. Dikenli gülün bunu yapmasına ancak su mani olabilir. Şayet su gülün damarlarına girerse, gülün bülbülü kandırıp da kızıla boyayacağı rengini açar ve gül beyaz gül haline gelir ve böylece bülbül kurtulur. Şayet su buna mani olamazsa, gül bülbülün kanını dökecektir. Kurtuluş ancak suyun yardımına bağlıdır.

Tînet-i pâkini rûşen kılmış ehl-i âleme
İktidâ kılmış tarîk-i Ahmed-i Muhtâr'e su

Fuzûlî (Akyüz vd., 1990: 31-33)

(Hz.) Ahmed-i Muhtâr'ın yoluna uymakla su, temiz yaratılışını (bütün) âlem ehline açıklamış (oldu). (Demirbağ, 1991: 89)

Su temiz yaratılmıştır. İnsanların temizliği yolunda kendisini hizmetkâr kılmıştır. Ümmet-i Muhammed'i de temizleyerek Hz. Ahmed-i Muhtar'ın yoluna uyduğunu göstermiş, temiz yaratılışını ispat etmiştir. Hz. Muhammed'e (sav) uyan insan nasıl ki temizse, tıpkı onun gibi Hz. Muhammed'e (sav) uyan su da tertemizdir.

Seyyid-i nev'-i beşer deryâ-yı dürr-i ıstifâ
Kim sepidür mu'cizâtı âteş-i eşrâre su

Fuzûlî (Akyüz vd., 1990: 31-33)

(Hz. Peygamberin) mucizeleri şer (sahiplerinin) ateşine su serpmiştir; çünkü (O, bütün) insanlığın efendisi (ve) seçilmiş incilerin denizidir. (Demirbağ, 1991: 89)

Hız. Muhammed (sav) öyle bir insandır ki, onun göstermiş olduğu mucizeler, fitne ateşi çıkaran şer sahiplerinin ateşlerini söndürür. Bütün insanlığın ve âlemlerin efendisi olan Hz. Muhammed (sav) en seçilmiş inci tanelerinin denizidir. Bütün inciler o denizdendir. Şair, Hz. Muhammed'in (sav) mübarek vücudunu denize benzeterek, bütün peygamberlerin ve velilerin o denizden geldiğini ifade etmektedir.

Kılmağ için tâze gülzâr-ı nübüvvet revnakın
Mu'cizinden eylemiş izhâr seng-i hâre su

Fuzûlî (Akyüz vd., 1990: 31-33)

(Hz. Peygamber) nübüvvet bahçesinin parlaklığını tâzelemek için mucizesiyle sert taştan su çıkarmıştır. (Demirbağ, 1991: 89)

Peygamberlik bahçesinde nice peygamberler gelerek orada güllerini yetiştirmişlerdir. Ancak o güller solmaya durmuş, matlaşmış ve tazeliğini yitirmiştir. O öyle bir peygamberdir ki, onun mucizesiyle sert taştan çıkan su bu bahçenin solmaya durmuş güllerini yeniden en güzel bir şekilde diriltmiştir.

Mu'cizi bir bahr-ı bî-pâyân imiş âlemde kim
Yetmiş andan min min âteşhâne-i küffâre su

Fuzûlî (Akyüz vd., 1990: 31-33)

(Hz. Peygamber'in) mucizeleri âlemde (nasıl) sonsuz bir deniz imiş ki, o (mucizelerden) kâfirlerin binlerce ateşgedesine su eriş(ip söndür)müş. (Demirbağ, 1991: 89-90)

Hz. Muhammed'in (sav) mucizeleri tüm kâinatta bitmeyen, ucu-bucağı görülmeyen öyle bir denizdir ki, o denizin mübarek suyu o hakikati örten kâfirlerin küfür ateşini ebediyen söndürür.

Hayret ilen barmağın dişler kim itse istimâ'
Barmağından verdiği şiddet günü Ensâr'e su
Fuzûlî (Akyüz vd., 1990: 31-33)

(Hz. Peygamber'in, ilâhî bir mûcize olarak mübârek) parmaklarından (su akıttığı o) şiddet(li hararetin olduğu) günde Ensâr'a su verdiğini her kim işitse hayretten parmağını ısıtır. (Demirbağ, 1991: 90)

O yakıcı sığağın ve harbin olduğu o günde Hz. Muhammed'in (sav) susuzluktan ve hararetten kavrulan ensar'a Allah tarafından bir mucize olarak mübarek parmaklarından akıttığı su pınarlarını her kim işitse, bu mucize karşısında hayretler içerisinde kalarak parmaklarını ısıtır. Şair, Hz. Muhammed'in (sav) bu mucizesini övmektedir.

Dostı ger zehr-i mâr içse olur âb-ı hayât
Hasmı su içse döner elbette zehr-i mâre su
Fuzûlî (Akyüz vd., 1990: 31-33)

(O'nun) dostu yılan zehrini içse (o zehir) hayat suyu olur. Hasmı (ise) su (bile) içse elbette (o su) yılan zehrine döner. (Demirbağ, 1991: 90)

O öyle bir peygamberdir ki, onun dostu olanlar, onu sevenler farkında olarak veya olmayarak en şiddetli zehri dahi içseler bundan zarar görmezler. Ancak ona buğz edenler tertemiz olan suyu bile içseler, o su onlar için zehir olur, onları öldürür. Şaire göre onu sevenler, yolunda olanlar ebedi ölmeyeceklerdir, unutulmayacaklardır. Ama onun yolundan gitmeyenler yaşasalar da ölüdürler, ebediyen de hatırlanmayacaklardır.

Eylemiş her katreden min bahr-ı rahmet mevc-hiz
El sunup urgaç vuzû-'i çün gül-i ruhsâre su
Fuzûlî (Akyüz vd., 1990: 31-33)

(Hz. Peygamber) abdest için gül yüzünü yıkadığında (O'nun mübârek yüzünden süzülen) her damlada binlerce rahmet denizi dalgalanmıştır. (Demirbağ, 1991: 90)

Onun mübarek gül yüzünü yıkamış olduğu abdest suyundan dökülen her damla, binlerce mümine rahmet olmuştur. O her damla bir merhamet vesilesidir.

Hâk-i pâyine yetem der ömrlerdür muttasıl
Başını daşdan daşa urup gezer âvâre su
Fuzûlî (Akyüz vd., 1990: 31-33)

Su, (O'nun) ayağı toprağına ulaşayım diye ömürler boyunca başını taştan taşa vurup derbeder (bir hâlde) gezer. (Demirbağ, 1991: 90)

Hz. Muhammed'e (sav) meftun olan su, onun ayağının başmış olduğu toprağına bile ulaşmak istemektedir. Aslında, su bu uğurda dereden, tepeden, dağlardan aşır, başını derbeder bir şekilde çaresizce, taştan taşa vurup o toprağına kavuşmayı arzulamaktadır. Heyhat buna bir türlü gücü yetmez.

Zerre zerre hâk-i dergâhına ister sala nur
Dönmez ol dergâhtan ger olsa pâre pâre su
Fuzûlî (Akyüz vd., 1990: 31-33)

Su, (Hz. Peygamberin) eşiğı toprağına zerre zerre nurlandırmak ister. (Bir kez ulaşınca) parça parça (da) olsa (artık) o dergâhtan (geri) dönmez. (Demirbağ, 1991: 90)

Su, parça parça olma uğruna da olsa, Hz. Muhammed'e (sav) olan aşkıdan dolayı onun toprağının eşiğini zerrecikler halinde bir daha geri dönmemesine aydınlatmak istemektedir. Oraya bir kez ulaşınca kadar her şeyi göze almaktadır

Zikr-i na'tim virdini dermân bilür ehl-i hatâ
Eyle kim def'-i humâr için içer mey-hâre su
Fuzûlî (Akyüz vd., 1990: 31-33)

Sarhoşlar (ayıldıklarında) baş ağrılarını gidermek için nasıl su içer (lerse, öyle de) günahkârlar (Hz. Peygambere olan bu)

övgümü dillerinde tekrâr etmeyi (derde) dermân bilirler.
(Demirbağ, 1991: 90).

Temiz saffetiyle su, nasıl ki kirlere bulaşmış kimseleri temizleyerek kendine getiriyorsa, tıpkı Hz. Muhammed'e (sav) yapılacak olan övgüler de günahkârlar için bir şefaate vesile olacak, onları günah kirlerinden arındıracaktır. Bu yüzden müminler mütemadiyen Hz. Muhammed'i (sav) övmelidirler.

Yâ Habîballâh yâ Hayre'l beşer müştâkınam
Eyle kim leb-teşneler yanup diler hemvâre su
Fuzûlî (Akyüz vd., 1990: 31-33)

Ey Allâh'ın Habîbi! Ey insanlığın hayrî! Susamış dudakların yanıp (yakılarak) su dilemesi gibi (senin) iştiyâkın içindeyim.
(Demirbağ, 1991: 90).

Ey Allah'ın sevgilisi, ey insanlığın kurtuluşuna hayır vesilesi olan peygamber! Benim sana öyle şiddetle ihtiyacım var ki, tıpkı susuzluktan dudakları kupkuru olmuş suya hasret kimseler gibi ben de sana susamışım, senin hasretin içerisinde yanıp kavrulmaktayım. Derdimin dermanı yalnız sensin. Senden başka hiçbir kimse benim sana olan iştiyakımı gideremez.

Sensen ol bahr-ı kerâmet kim şeb-i mi'râc'da
Şebnem-i feyzün yetürmüş sâbit ü seyyâre su
Fuzûlî (Akyüz vd., 1990: 31-33)

Ya Resûlallâh! Sen o kerem deryâsısın ki mi'râc gecesinde feyzinin çiğ damlaları yıldız ve gezegenlere su ulaştırmıştır.
(Demirbağ, 1991: 90)

Ey Allah'ın elçisi! Sen öyle bir kerim deryâsın ki, senin feyzinin çiğ damlaları Mirac'a çıktığında gökyüzündeki yıldızlara ve gezegenlere o kerem denizinden su ulaştırmıştır.

Çeşme-i hurşidden her dem zülâl-i feyz iner
Hâcet olsa merkadin tecdîd iden mi'mâre su
Fuzûlî (Akyüz vd., 1990: 31-33)

(Ey Allâh'ın Resûlü! senin) türbeni (inşâ edip) yenileyen mimâra su lazım olsa, güneşin çeşmesinden her ân duru feyz (yağmurları)iner. (Demirbağ, 1991: 90)

Ey Allah'ın elçisi! Senin yattığın mübarek türbeni yeniden onarmak isteyen mimara su lazım olsa, seni bilen, senin uğrana ışığını dünyaya gönderen güneşin çeşmesinden daima dupduru, tertemiz feyz yağmurları iner de, mimar bu feyz yağmurunun saf ve tatlı suyundan senin türbeni onarır.

Bîm-i dûzah nâr-ı gam salmış dil-i sûzânıma
Var ümîdüm ebr-i ihsânın sepe ol nâre su
Fuzûlî (Akyüz vd., 1990: 31-33)

Cehennem korkusu yanık gönlüme gam ateşini salmış (ise de senin) bağış (ve cömertlik) bulutunun o ateşe su serpeceğine (dair) ümîdim var(dır). (Demirbağ, 1991: 90)

Şair burada ruz-i mahşerde Hz. Muhammed'in (sav) kendisinin şahsında müminlere şefaathetme ümidini dile getirerek, her ne kadar cehennem korkusu gönlünü sarmış olsa bile, Hz. Muhammed'in (sav) şefaathetinin cehennemden ateşini söndüreceğini, ilahi huzurda yapılan şefaathetin inananların gönlüne su serpeceğini ve onları cehennemden kurtaracağını ifade etmektedir.

Yümn-i na'tünden güher olmuş Fuzûlî sözleri
Ebr-i nîsîndan dönen tek lü'lü-i şeh-vâre su
Fuzûlî (Akyüz vd., 1990: 31-33)

(Yâ Resûlallâh!) Suyun, Nisan bulutu(nun yağmuru)ndan, iri ve pahalı incilere dönüşmesi gibi Fuzûlî'(nin) sözleri (de senin) na'tinin bereketinden (dolayı birer) cevher olmuştur. (Demirbağ, 1991: 91)

Ey Allah'ın elçisi! Benim bu kıymetsiz sözlerim ancak seni övmemin bereketi hürmetine sıradanlıktan kurtularak, diriltici Nisan yağmurundan olan paha biçilemez inciler gibi değerli olmuştur.

Hâb-ı gafletten olan bîdâr olanda rûz-ı haşr
Eşk-i hasretten tökende dîde-i bîdâre su
Fuzûlî (Akyüz vd., 1990: 31-33)

Mahşer günü geldiğinde, gaflet uykusundan uyanınca, hasretin gözyaşları (gafletten) uyanan gözleri suya gark ederken. (Demirbağ, 1991: 91)

Mahşer günü gelip, gaflet uykusundan uyanınca sana olan hasretimden hasret gözyaşları dökeceğim.

Umduğum oldur ki rûz-ı haşr mahrum olmayam

Çeşme-i vaslun vere men teşne-i dîdâre su

Fuzûlî (Akyüz vd., 1990: 31-33)

(Ey Allâh'ın Resûlü!) Umduğum odur ki (o) haşir günü(nde) mahrûm olmayayım. (Sana) kavuşmanın çeşmesi, cemâli(ni görmeye) susamış (olan) bana su versin. (Demirbağ, 1991: 91)

Ey Allah'ın elçisi! Öyle bir ümit içindeyim ki, yeniden yaratılış gününde güzel yüzünü görmeye müştak olan ben bu arzuma kavuşurum da, sana kavuşmanın çeşmesi beni o günde susuz bırakmaz ve umarım mübarek yüzünü görürüm.

2. Yaman Dede'nin 'Dahilek Yâ Resulallah' Manzumesi

Gönül hûn oldu şevkinden boyandım yâ Rasûlallah!

Nasıl bilmem bu nîrâna dayandım yâ Rasûlallah!

Ezel bezminde bir dinmez figândım yâ Rasûlallah!

Cemâlinle ferahnâk et ki yandım yâ Rasûlallah.

Yaman Dede (Özdamar, 2015: 94)

Sana sığındım Ey Allah'ın Elçisi

Ey Allah'ın elçisi! Benim gönlüm seni şiddetle arzulamaktan dolayı baştan ayağa kana boyandı. Ey Allah'ın elçisi! Ben bu ayrılığın ateşine şimdye kadar nasıl dayandım, bilmiyorum. Ey Allah'ın elçisi! Ben ezeldeki senin sohbet meclisinde feryad u figan eden bir aşığıyım. Yandım, ey Allah'ın elçisi! Ne olur güzel yüzünle beni ferahlat, o güzel yüzünü bana göster!

Şair, Hz. Muhammed'e (sav) şiddetli bir şekilde kavuşma arzusundadır ve onun güzel yüzünü görme şerefine şiddetle nail olmak istemektedir. Fakat bu şiddetli kavuşma arzusuna rağmen maksadına bir türlü ulaşamamakta ve bundan dolayı gönlü kan ağlamaktadır. Ondandır mahrum kalma, ayrı kalma ateşine nasıl tahammül ettiğine hayret etmektedir. Oysaki o daha ezeldeki peygamber sohbetinden beri bu büyük sevgiliye âşıktır. O zamandan beri onun aşkıyla yapıp

tutuşmakta, inlemekte, hasretle kavrulmaktadır. Yalnızca Hz. Muhammed'in (sav) güzel yüzünü görmek bu ezeli aşk ateşini, yangını ve hasretini dindirecektir. Ancak bu şekilde gönlü ferahlayacaktır. Şair, Hz. Muhammed'e (sav) gönlünü ferahlatması için iltica etmektedir. Hiçbir şey onun güzel yüzü kadar şairi teskin edemez.

Yanan kalbe devâsın sen, bulunmaz bir şifâsın sen,
Muazzam bir sehâsın sen, dilersen rûnümâsın sen,
Habîb-i Kibriyâ'sın sen, Muhammed Mustafâ'sın sen,
Cemâlinle ferahnâk et ki yandım yâ Rasûlallah.

Yaman Dede (Özdamar, 2015: 94)

Sen benim yanan kalbimin ilâcısın, biricik bulunmaz şifâsısın.
Sen cömertlikte o kadar büyüksün ki, bu hususta tek yol gösterici sensin. Sen, Cenab-ı Allah'ın sevgilisisin. Sen övülmüşsün, seçilmişsin. Yandım, ey Allah'ın elçisi! Ne olur güzel yüzünle beni ferahlat, o güzel yüzünü bana göster!

Hz. Muhammed (sav), şairin yanan kalbinin yegâne ilâcıdır. Onun için tek şifa kaynağı odur. Hz. Muhammed (sav) cömertlikte, kereminde, yol göstericiliğinde eşsizdir. O, Allah'ın yarattığı insanlar içinde övülmüş ve seçilmiş yegâne sevgilidir. Onun yüzünü görmek şairin aşk yangınlarını ve hasretini dindirecektir. Şair, Hz. Muhammed'e (sav) gönlünü ferahlatması için iltica etmektedir. Hiçbir şey onun güzel yüzü kadar şairi teskin edemez. Yine şair yukarıdaki dörtlükte olduğu gibi Hz. Muhammed'i (sav) bir devâ, bir şifâ muazzam bir sehâ ve rûnümâ olarak görmüş; onu Allah'ın övülmüş, seçilmiş sevgilisi olarak yüceltmıştır.

Gül açmaz, çağlayan akmaz, ilâhî nûrun olmazsa,
Söner âlem, nefes kalmaz felek manzûrun olmazsa,
Firâk ağlar, visâl ağlar ezel mestûrun olmazsa,
Cemâlinle ferahnâk et ki yandım yâ Rasûlallah.

Yaman Dede (Özdamar, 2015: 94)

Hz. Muhammed (sav) ilâhî nurun başlangıcıdır. Her şey varlığını o nurun kaynağına borçludur. O nurun sayesinde güller açar, çağlayanlar akar. Onlar bu kuvveti ancak ondan alabilirler. O nurun yansımaları, bakışı göklere aksetmeseydi, âlem nirsuz kalıp sönecek ve varlıklar nefes alamayacak hale gelecekti. Ona kavuşma vaağinin ezeli sevinci olmasaydı, ayrı kaldıklarından dolayı inananlar hep ağlayacaklardı. Yandım, ey Allah'ın elçisi! Ne olur güzel yüzünle beni ferahlat, o güzel yüzünü bana göster!

Erir canlar o gülbûy-i revânbaşın hevâsından;
Güneş titrer, yanar, dîdârının, bak, ihtirasından;
Perîşân bir niyâz inler hayâtın müntehasından;
Cemâlinle ferahnâk et ki yandım yâ Rasûlallah

Yaman Dede (Özdamar, 2015: 94)

Hz. Muhammed'in (sav) hayat veren gül kokulu vücudunun esintisini alanların canları, bu güzel kokuya dayanamayıp erirler. Güneş dahi Hz. Muhammed'in (sav) yüzünü görme hasretinden ve şevkinden titreyerek yanmaktadır. Ben de hayatımın bu son dönemlerinde tıpkı bu güneş gibi yanmakta ve perişan bir halde yüzünün güzelliğini görmek için yalvarıp durmaktayım. Yandım, ey Allah'ın elçisi! Ne olur güzel yüzünle beni ferahlat, o güzel yüzünü bana göster! Hiçbir şey onun güzel yüzü kadar şairi teskin edememektedir.

Susuz kalsam yanan çöllerde can versem elem duymam;
Yanar dağlar yanar bağrımda, ummânlarda nem duymam;
Alevler yağsa göklerden ve ben masseyleşem duymam;
Cemâlinle ferahnâk et ki yandım yâ Rasûlallah.

Yaman Dede (Özdamar, 2015: 94)

Hz. Muhammed'in (sav) aşkından dolayı şair öyle yanmaktadır ki, ateş gibi kızgın çöllerde dahi susuz kalmaktan ve can vermekten ıstırap duymamaktadır. Kızgın çöllerin ateşi bile benim bu yanmamı etkilemez. Benim bağrımda öyle yanar dağlar yanmakta ki, ben sana öyle şiddetli bir ateş içerisindeyim ki, okyanuslar bile bu ateşi söndürmeye muktedir değildir. Benim içime göklerden alevler yağsa ve ben bu alevleri emsem dahi, onu hissetmeyecek derecede yangınlar içerisindeyim. Yandım, ey Allah'ın elçisi! Ne olur güzel yüzünle beni ferahlat, o güzel yüzünü bana göster!

Ne devlettir yumup aşkınla göz, râhında cân vermek;
Nasîbolmaz mı Sultânım Haremğâhında cân vermek;
Sönerken gözlerim âsân olur âhında cân vermek;
Cemâlinle ferahnâk et ki yandım yâ Rasûlallah.

Yaman Dede (Özdamar, 2015: 94)

Senin yolunda can vermek benim için bulunmaz bir mutluluktur. Ben senin yanı başında bu canımı teslim etmeyi arzuluyorum. Gözlerim solup son nefesimi verirken senin mübarek ismini zikrederek canımı vermek istiyorum. Yandım, ey Allah'ın elçisi! Ne olur güzel yüzünle beni ferahlat, o güzel yüzünü bana göster!

Boyun büktüm, perîşânım, bu derdin sende tedbiri;
Lebim kavruldu âtşından, döner pâyinde tezkîri;
Ne dem gönlün murâdeyleirse taltif eyle Kıtmîr'i;
Cemâlinle ferahnâk et ki yandım yâ Rasûlallah.

Yaman Dede (Özdamar, 2015: 94)

Senin karşında boynumu büktüm, perişan bir haldeyim, ayağına düştüm, derdimin dermanı sende. Dudaklarım senin ateşinden kavruldu, her an seni zikretmekteyim. Ben ne yapayım, elimden bir şey gelmiyor, olur da şayet murad edersen bu zavallıyı taltif et, zira ben senin yolundayım. Yandım, ey Allah'ın elçisi! Ne olur güzel yüzünle beni ferahlat, o güzel yüzünü bana göster.

3. İki Şairin Anlatımıyla Hz. Muhammed

İsmi Dîvân edebiyatıyla adeta aynileşmiş olan ve klasik Türk edebiyatının aşk şairlerinden olan Fuzûlî, Hz. Muhammed'e (sav) olan hayranlığını ve övgüsünü dile getirmiş olduğu bu na'tinin başlangıç beytinde, Hz. Muhammed'i (sav) dünya gözüyle görmediğini ifade etmekte ve ona olan hasretinden dem vurarak, Hz. Muhammed'i (sav) görememenin ıstırabıyla gözlerinden yaşlar geldiğini; bu akan yaşların ise içindeki hasreti dindirmeye kâfi gelmediğini bildirmektedir. Gözyaşının cehennem ateşini bile söndürmeye kâdir olduğunu ifade ederek, akıttığı gözyaşlarının kendi aşk ateşi karşısındaki çaresizliğini dile getirmektedir. Yine, klasik Türk şiirinin bilindik simalarından olan ve Mevlânâ'nın *Mesnevî*'sinin tesiriyle gönlü Hz. Muhammed (sav) aşkıyla yanmış olan, aşk eri Yaman Dede, içerisinde yıllarca biriktirdiği iman yangınlarının dışı vurumunu Hz. Muhammed'e (sav) olan iştîyak ve övgüsü çerçevesinde dile getirdiği "Dahilek Yâ Rasulallah" na'tinin başlangıç kısmında, onun mübarek ruhaniyetine sığınarak, ona şiddetli bir şekilde kavuşma arzusunu ifade etmektedir. Na'tinin devam eden diğer bir beytinde, hasretinden dolayı gözlerinden devamlı yaşlar akıtan Fuzûlî ise gökyüzünü adeta su renginde görmekte, suyun gözlerini istilâ etmesinden söz ederek, tıpkı kendi gözlerine benzeyen gökyüzünün de suyla dolu olduğunu ifadeyle, gökyüzünün de sanki kendisi gibi hasret çektiğini dile getirmektedir.

Yaman Dede ise kavuşma arzusuna rağmen maksadına ulaşamamanın vermiş olduğu ıstıraptan dolayı gönlünden kan akıtmaktadır ve Hz. Muhammed'den (sav) mahrum kalma ateşine hayret ettiğini beyan etmektedir. Onun tek arzusu Hz. Muhammed'i (sav) görmektir. Zira o, ezelde Hz. Muhammed'in (sav) sohbetinin vermiş olduğu rayihanın adeta tesiriyle aşk ateşiyle yanmaktadır. Onun

bu yangınına ise sadece Hz. Muhammed'i (sav) görmesi söndürecektir. Bu yüzden Yaman Dede sürekli Hz. Muhammed'e (sav) iltica halindedir.

Fuzûli, kasidesinin devamında Hz. Muhammed'in (sav) bakışlarını kılıç gibi keskin ve tesirli olarak tasvir etmiştir. Onun bakışlarını adeta suya benzeterek, suyun akarken aktığı yere vurmasıyla çatlaklar meydana getirmesi gibi, Hz. Muhammed'in (sav) su gibi bakışlarının kendisini parça parça ettiğini belirtmiş ve Hz. Muhammed'in (sav) bakışlarını övmüştür. Yine şiirin akışı içerisinde gönlü yaralı olan Fuzûli, Hz. Muhammed'in (sav) ok gibi keskin ve tesirli bakışları karşısında, gönlünün yarasının dinmesi için sözlerini çekinerek söylediğini anlatmaktadır. Fuzûli, sanki Hz. Muhammed'in (sav) ok gibi tesirli ve keskin bakışlarının gönlü yarasına nüfuz etmesini istemekte ve Hz. Muhammed'in (sav) ok gibi kirpiklerini övmektedir.

Yaman Dede, şiirinin devamında Hz. Muhammed'i (sav) yanan kalbinin ilâcı ve şifası olarak nitelemiştir. Onun cömertliğini, büyüklüğünü, tek yol gösterici oluşunu dile getirerek, Hz. Muhammed'in (sav) Allah'ın sevgilisi olduğunu ifade etmiş; onun övülmüş ve seçilmiş bir peygamber olduğunu söylemiştir. Onun kereminin eşsiz oluşunu beyan ederek, onun güzel yüzü sayesinde aşk ve hasret yangınlarının dinebileceğini söylemiştir. Yaman Dede burada Hz. Muhammed'i (sav) devâ, şifâ, sehâ, rûnümâ olarak tasvir etmiş ve onun cömertliğini, büyüklüğünü, yol göstericiliğini, seçilmişliğini, övülmüşlüğü övmüştür. Yaman Dede bir önceki dörtlükte olduğu gibi ifadelerinin sonunda yine Hz. Muhammed'e (sav) iltica halindedir.

Fuzûli, şiirinin bir diğer beytinde hiçbir gül bahçesinin Hz. Muhammed (sav) gibi bir gülü açmayacağını beyanla, onu güle benzetmekte, yanağının güzelliğini övmekte, böyle bir güzelliğin bir daha cihana gelemeyeceğini ifade etmektedir. Diğer bir bentte ise hattatların Hz. Muhammed'in (sav) yüzündeki tüylerin güzelliğini boş yere resmetmeye uğraşmamalarını, bu mübarek tüyleri çizmeye güç yetiremeyeceklerini beyan ederek, Hz. Muhammed'in (sav) tüylerini övmüştür. Yaman Dede ise devam eden kısmında Hz. Muhammed'i (sav) ilâhî gücün başlangıcı olmasıyla övmüş ve her şeyin, varlığını o nurun kaynağına borçlu olduğunu beyan etmiştir. Güllerin ve çağlayanların Hz. Muhammed (sav) vesilesiyle açtığını ve çağladığını beyanla, bu kuvvetin ancak ondan olabileceğini söylemiştir. Onun nurunu, bakışını methetmiş ve âlemlerin nurunun onsuz sönük kalacağını ve varlığın nefessiz kalacağını ifade ederek onu övmüştür. İnsanların, onun ezeldeki kavuşma vaaadinin sevinciyle avunarak beklediklerinden dem vurarak, yine Hz. Muhammed'den (sav) kendisine yüzünü göstermesini ummuştur.

Fuzûlî, şiirinin devamında Hz. Muhammed'in (sav) gül yüzünü anmakla, kendi dikensi kirpiklerinin ıslanarak gözünden yaş geldiğini vurgulamış ve bunun boşa gitmeyeceğini ifade etmiştir. Yani, güle kavuşmak için dikenin de sulanması gerektiğini beyan etmiştir. Güle benzeyen Hz. Muhammed'in (sav) karşısında kendisini bir diken gibi görmüş, dikenin ise güle su verme sebebi olacağını dile getirmiştir. Yine Fuzûlî, kendisinin hasta olduğundan bahsederek, doktorun hastasını şefkatle tedavi etmesi gibi, kendisi de gam gününe geldiğinde, Hz. Muhammed'in (sav) kendisine tesirli bakışlarıyla bakmasını, kendisine iltifat etmesini ve bir nebze olsun gönlünü ferah kılmasını istemiştir. Bunu tıpkı hastaya zor zamanlarda su vermek kadar hayırlı görmüştür. Şair, burada Hz. Muhammed'in (sav) tesirli bakışlarını, iltifatının değerini övmüştür. Yaman Dede ise bir diğer dörtlükte Peygamber'in hayat veren gül kokulu vücudunun esintisini alanların bu kokuya dayanamayıp eridiklerini belirtmiştir. Şair, Hz. Muhammed'in (sav) burada gül kokulu vücudunu övmüştür.

Fuzûlî, diğer bir beyitte Hz. Muhammed'in (sav) bakışının feyzinin tesirini ve coşkunluğunu methetmektedir. Kendisinin bir ayrılık çölünde susuz kaldığını, susuzluk iştiyakını dindirmek için Hz. Muhammed'in (sav) kalbe işleyen tesirli bakışlarının coşkunluğuna ihtiyacı olduğunu ifade etmektedir. Yaman Dede ise yine dörtlüğünün içerisinde Hz. Muhammed'in (sav) yüzünü görme hasretinden ve şevkinden güneşin dahi titrediğini belirtmektedir. Kendisini de bu yanan güneşe benzetmekte, Hz. Muhammed'in (sav) yüzünün güzelliğine olan iştiyakını dile getirmektedir.

Bir diğer beyitte Fuzûlî Hz. Muhammed'in (sav) dudaklarını överek, oradan çıkan hak ve hikmeti arzuladığını beyan etmekte ve cennetteki Kevser havuzu dahi olsa, ondan da vazgeçerek, Hz. Muhammed'in (sav) dudağından çıkan mânevi Kevser'in arzusunda olduğunu söylemektedir. Yani, onun dudağını mânevi Kevser'e benzetmektedir. Şair, şiirin devamında Hz. Muhammed'i (sav) hoş bir selviye benzetmekte ve suyun selviye olan aşkıdan bahsetmektedir. Zira, suların daima selvinin bulunduğu bahçeye aktığını ifade etmektedir. Aşkıdan dolayı yanan Yaman Dede ise aşk yangınının Hz. Muhammed'in (sav) güzel yüzü sayesinde dineceğini belirtmektedir.

Fuzûlî, şiirin bir diğer beytinde adeta kendisinden başka hiçbir şeyin Hz. Muhammed'e (sav) kendisi gibi ulaşmamasını dilemektedir. Bu hususta suyun ona olan aşkı kiskanmaktadır. Yaman Dede ise ateş gibi kızgın çöllerde dahi can vermektense susuz kalmaktan ıstırap duymamaktadır. Fuzûlî, Hz. Muhammed'in (sav) elini överek, kendisinin çürüyen bedeninden bir testi yapılmasını ve bu testiyle ona su sunulmasını ve böylelikle onun elini öpmüş olacağını dile

getirmektedir. Diğer bir beyitte ise Hz. Muhammed'in (sav) kendisine şefaathçi olmasını dile getirerek, onun şefaatinin övmüştür. Yaman Dede ise bağrında yanardağlar yandığını ve kendisini sadece Hz. Muhammed'in (sav) güzelliğinin teskin edeceğini ifade etmektedir. Yine Fuzûli, suyun Hz. Muhammed'in (sav) yoluna uyararak temiz yaradılışlı olduğunu ispat ettiğini ifade ederek, Ümmet-i Muhammedi de temizlediğini bildirmiştir. Hz. Muhammed'i (sav) seçilmiş inci tanelerinin denizi olarak niteleyen Fuzûli, onun vücudunu denize benzetmiş, bütün peygamberlerin ve velilerin o denizden geldiğini söylemiştir. Onun mucizelerini öven şair, bu mucizelerin tüm kâinata bitmeyen bir deniz olduğunu ve kâfirlerin küfür ateşini söndürdüğünü ifade etmiştir. Hz. Muhammed'in (sav) dostu olanların ve onu sevenlerin en şiddetli zehri dahi içseler bile, bundan zarar görmeyeceklerini beyanla, onu sevmeyenlerin ve yolundan gitmeyenlerin ise tertemiz suyu bile içseler, bu suyun onları öldüreceğini ve ebedi hatırlanmayacaklarını dile getirmiştir. Yine şair, onun abdest suyundan dökülen her bir damlanın rahmet olduğunu ifade ederek, Hz. Muhammed'in (sav) abdest suyunu övmüştür. Yaman Dede ise göklerden alevler yağsa ve kendisi bu alevleri emse bile, o alevleri hissetmeyecek derecede yangınlar içerisinde olduğunu ve bu yangını yalnızca Hz. Muhammed'in (sav) dindirebileceğini belirtmiştir.

Fuzûli'ye göre su Hz. Muhammed'in (sav) toprağına ulaşmak için ömür boyu başboş gezmektedir. Bu uğurda parça parça da olsa onun toprağının eşliğini ona olan aşkıdan dolayı aydınlatmak istemektedir. Suyun kirlere bulaşmış kimseleri temizlemesi gibi, Hz. Muhammed'e (sav) yapılacak övgüler de günahkârlara bir şefaath vesilesi olacaktır. Şair, burada Hz. Muhammed'i (sav) bir şefaath vesilesi olarak övmektedir. Onu bir kerem deryası olarak görmektedir. Mahşer gününde müminlere şefaath etme ümidini dile getirerek, onun şefaathinin cehennem ateşini söndüreceğini, bu şefaathin inananların gönlüne su serpeceğini bildirmektedir. Şair, kendi kıymetsiz sözlerinin Hz. Muhammed'i (sav) övmekle sıradanlıktan kurtulacağını, Hz. Muhammed'e (sav) olan hasretinden hasret gözyaşları dökceğini ve yeniden yaratılış gününde Hz. Muhammed'in (sav) yüzünü görme arzusu içerisinde olduğunu dile getirmektedir.

Yaman Dede ise Hz. Muhammed (sav) yolunda can vermenin kendisi için bulunmaz bir mutluluk olduğunu ifade ederek, Hz. Muhammed'in (sav) yanı başında canını teslim etmeyi arzuladığını söylemektedir. Son nefesinde Hz. Muhammed'in (sav) ismini zikrederek can vermek istediğini, bu yüzden boynu bükük, perişan bir halde olduğunu, derdinin dermanının yalnızca Hz. Muhammed (sav) de olduğunu, kendisini lütfen taltif etmesini niyaz etmektedir.

Fuzûlî şiirinin ilk beytinden itibaren bir hasret ve aşk ateşi içerisinde Hz. Muhammed'e (sav) ulaşmayı arzulamaktadır. Bu uğurda şairlik yeteneklerinin tüm unsurlarını şiirinde kullanarak suyu Hz. Muhammed'e (sav) ulaşmada bir aracı unsuru olarak görmüştür. Suyun şahsında Hz. Muhammed'in (sav) dile getirebildiği tüm vasıflarını ifade ederek aslında baştan sona kadar onu olabildiğince övmüştür. Yaman Dede ise şiirinin ilk kıtasından itibaren Hz. Muhammed'e (sav) olan hasretini, iç yangınlarını dile getirerek, onun ferahlatıcı yüzünü methetmiştir. Özellikle, ikinci kıtadan itibaren bu övgüler farklı ifadelerle dile getirilmiştir. Ayrıca şair, şiiri boyunca her kıtanın son cümlesinde Hz. Muhammed'in (sav) ferahlatıcı yüzünü övmektedir. Birbirlerinden çok farklı zaman dilimlerinde yaşamış olmalarına rağmen her iki şair de Hz. Muhammed'e (sav) olan muhabbetlerini, aşklarını, duygularını, hasretlerini zarif cümleleriyle ifade etmişler, Hz. Peygamber'in vasıflarını ortaya çıkararak onu övmüşler ve kıyamet gününde şefaatinin ummuşlardır.

Sonuç

Klasik Türk edebiyatının temsilcilerinden biri olan Fuzûlî bu şiirinde su redifini kullanarak şairliğinin ve ilminin inceliklerini ortaya dökmeye çalışmıştır. O, Hz. Muhammed'e (sav) olan bağlılığını, muhabbetini, iştiağını onun vasıflarını övmek suretiyle, içinden gelen coşkulu bir anlatımla sergilemiştir. Bu yönüyle şair zarif ifadelerle doludur. Fuzûlî bu şiirinde kendisini etkili bir şekilde hissettirmiştir. Yaman Dede ise yine son dönem klasik Türk şiirinin simalarından biridir. Sonradan Müslüman olmasına rağmen, derin bir iman ve vecd eridir. Bu yüzden şiiri de kendisi gibi oldukça coşkundur. İçinde gizlemiş olduğu Peygamber sevgisi adeta bir yanardağ halini andırmaktadır. Bundan dolayı o "Yanar Dede" olarak anılmaktadır.

Bu çalışmamızda, Fuzûlî'nin şiiri ayrı ayrı bentler halinde ele alınarak şiirlerin açılımı yapılmıştır. Aynı şekilde Yaman Dede'nin şiiri de kıtalar halinde incelenerek manâlandırılmış ve yorumlanmıştır. Bu çalışmamızın sonunda her iki şiirle ilgili şunları ortaya koyabiliriz:

- 1- Her iki şair de Hz. Muhammed'e (sav) hayrandırlar.
- 2- Her iki şair de Hz. Muhammed'i (sav) gönül coşkunluğu içerisinde övmüşlerdir.
- 3- Her iki şair de Hz. Muhammed'i (sav) dünya gözüyle göremedikleri için onun hasreti içerisindeyler.
- 4- Her iki şair de Hz. Muhammed'in (sav) ruhaniyetine sığınmışlardır.
- 5- Her iki şair de Hz. Muhammed'e (sav) şiddetli bir kavuşma arzusu içerisindeyler.

- 6- Fuzûli, Hz. Muhammed'e (sav) olan iştîyakını su redifiyle dile getirmiştir.
- 7- Yaman Dede ise, Hz. Muhammed'e (sav) olan iştîyakını şiirinin her bir kıtasının sonunda "Cemâlinle ferahnâk et ki yandım yâ Rasûlallah " niyaz cümlesiyle ifade etmiştir.
- 8- Her iki şair de maksatlarına ulaşamamanın vermiş olduğu ıstırap içerisindeyler.
- 9- Her iki şairin de arzusu Hz. Muhammed'i (sav) bizzat görmektir.
- 10- Her iki şair de Hz. Muhammed'in (sav) vasıflarıyla ilgili unsurları şiirlerine konu edinmişlerdir.
- 11- Fuzûli, suyun şahsında Hz. Muhammed'i (sav) överek, gönül yangınını bir nebze olsun suyla giderme yolunu tutarken, Yaman Dede, ateş yangınlarının bile kendi aşk ateşini söndüremeyeceğinden dem vurmıştır.
- 12- Her iki şair de kıyamet günü şefaât arzusu ve taltifi içerisindeyler.
- 13- Fuzûli bir aşk şairi, Yaman Dede ise bir aşk ve vecd eridir.

Kaynakça

- Akar, M. (2017). *Su Kasidesi Şerhi*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Akyüz, K., Beken, S., Yüksel, S. ve Cunbur, M. (1990). *Fuzuli Divanı*. Ankara: Akçay Yayınları.
- Atik, H. (2018). *Türk İslam Edebiyatı*. Ankara: Bilimsel Araştırma Yayınları.
- Cançelik, A. (2016). Fuzûli, Mülhim Şehir ve Su Kasidesi. *Şehir ve Düşünce Dergisi*, 9, 21-31.
- Demirbağ, Ö. (1991). *Divan Şiirinde Hz. Muhammed*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Demirbağ, Ö. (2018). Fuzûli'nin Bir Murabbâsı Üzerinde Şerh Çalışması. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14, 146-164.
- Demirci, M. (2018). Yaman Dede'nin Türk Musikîsindeki Yeri. *Turkish Studies Comperative Religious Studies*, 13 (9), 17-44.
- Dilçin, C. (2000). Su Kasidesi'nin Bir Beytindeki 'Yaygın Yanlış' Üzerine. *Türkojoloji Dergisi*, 8(1), 145-166.
- Esin, O. (2020). Fuzuli'nin Kaside Der-Na't-i Hazreti Nebevi'sinin Üslup Özellikleri ve Şairin Su Redifini Kullanma Nedenleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13 (72), 85-101.

- İnal, G. N. (2014). Fuzûlî'nin Tasavvufî Aşk Söylemi. *Mavi Atlas GŞÜ Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 2, 73-82.
- Kabaklı, A. (2016). *Divan Edebiyatı*. İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.
- Karahan, A. (1996). Fuzûlî, *İslâm Ansiklopedisi* içinde. (Cilt. 43, ss. 240-246). İstanbul: TDV Yayınları.
- Kaplan, M. (2020). Fuzulî'nin Türkçe Divanı'nda Tevhid ve Naatlar. *Katre Uluslararası İnsan Araştırmaları Dergisi*, 9, 45-79.
- Küçük, O. N. (2010), Yaman Dede. *Aşkın Sultanları Son Dönem İstanbul Mevlevîleri Ulusal Sempozyum Tam Metini* içinde (s.1-18). <https://docplayer.biz.tr/24857610-Yaman-dede-yrd-doc-dr-osman-nuri-kucuk.html> (Erişim Tarihi: 15.09.2020).
- Mommsen, K. (2012). *Goethe ve İslam*. Özkan, S. (Çev.). İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Oral, O. (2015). Peygamber Aşığı Yaman Dede, Mehmed Abdülkadir Keçeoğlu. *Uluslararası Rusya Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 10-22.
- Özdamar, M. (2015). Yaman Dede. İstanbul: Kırkkandil Yayınları.
- Şahin, H. (2013). Yaman Dede (1887-1962). *İslâm Ansiklopedisi* içinde. (Cilt. 43, ss. 311-312). Ankara: TDV Yayınları.
- Taşkesenlioğlu, L. (2020). Eski Türk Edebiyatında Türk Dili Bilinci ve Zevki. *Milli Eğitim*, 49 (226), 371-399.
- Tok, V.A. (2006). Su Kasidesi'nden Beş Beyit Üzerine Bir Şerh Denemesi. *Yedi İklim*, 19 (194), 145-147.
- Tok, V. A. (2014). Dahîlek Yâ Resulullah. *Diyanet Aylık Dergi*, 285, 58-60.
- Yazgıç, S. K. (2017). Yaman Dede'den mektuplar. *Türk Dili*, 782, 181-183.
- Yeşilyurt, Ö. (2019). *Fuzûlî'nin Türkçe Dîvân'ında İnanç Unsurları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Yılmaz, H. K. (2020). Fuzûlî'nin Su Kasidesinde Sevgi. <http://hasankamilyilmaz.com/fuzulinin-su-kasidesinde-sevgi.html> (Erişim Tarihi: 10.10.2020)